

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 20. september 2001 Leto XI, št. 19

NAMESTO UVODA V NOVO ŠOLSKO LETO

Ko govorimo o ohranjanju slovenskega jezika pri Slovencih v Porabju, najprej pomislimo na narodnostno šolo kot eno od ustanov, kjer naj bi se slovenski jezik najbolj zavestno in odgovorno ohranjal in seveda ustrezno poučeval. Pomislimo na nešteto možnosti, ki se ponujajo vsepovsod: različna izobraževanja za učitelje, tabori in jezikovne šole za učence, bogati programi sodelovanja s partnerskimi šolami za vse. Minili so torej časi, ko se je govorilo, da ni možnosti. In koliko, kot tudi kako, te številne možnosti izkoriščajo porabske narodnostne šole, predvsem pa slovenski učitelji? Mnogo premalo. Čeprav bi naj pisala o začetku novega šolskega leta, se vendarle moram vrniti še v preteklo, predvsem k temi izobraževanja učiteljev. Slovensko šolsko ministrstvo skupaj z Zavodom RS za šolstvo vsako leto organizira v Sloveniji seminar za učitelje; ta seminar smo letos skrčili na pet delovnih dni in ga izvedli v idiličnem koroškem okolju; krasen oddih in učenje ob enem, bi rekli praktični ljudje. In kaj se nam zgodi? Na seminarju za učitelje ni bilo nobenega učitelja! Nekaj jih je sicer imelo upravljene razloge, večina ne. Porabski učitelji torej ne čutijo potrebe po izobraževanju.

Žalostno.

Dragi porabski učitelji, ves čas sem nekako mislila in upala, da je vaš cilj pri pouku slovenskega jezika naučiti učence čim več in čim boljše govoriti slovensko; ohranjati slovenski jezik v rabi; to pomeni, ne le otroke naučiti nekaj slovenskih pesmi in besed - če jih pa vprašam npr. v sedmem razredu, kako ti je ime, kje stanuješ, v kateri razred hodiš, pa te le prestrašeno gledajo in ne znajo odgovoriti - ampak jih usposobiti za osnovno komuniciranje v slovenskem jeziku! To se, na žalost, v porabskih šolah ne dogaja. Zakaj vendar?? Mar se ne zavedate odgovornosti za svoje početje?? In - komu bomo pripravljali učbenike, učne

načrte, izobraževanja? Mar se Slovenci v Porabju kot skupnost res nočete zavedati krutega dejstva, da vaš mlajši in najmlajši rod ne govori več slovensko? Da tudi srednja generacija slovensko enostavno zamenjuje z madžarščino? Da člani slovenskih kulturnih skupin svojih otrok ne učite slovensko... Da slovenski učitelji s svojimi otroki komunicirate le madžarsko, prav tako slovenski funkcionarji... Mar ni to začetek konca nekega naroda? In to zdaj, ko imate toliko možnosti... Da, manjka gospodarska možnost, uveljavljanje slovenske kategorije. Pri tem pa šola res ne more nič. Je pa veliko takih, ki na to temo

sestankujejo, se posvetujejo, se dogovarjajo in skoraj dogovorijo, mi vsi pa čakamo "dogodek v mestu Gogi"...

Šolsko leto 2001/2002 se je torej začelo. Z upi, pričakovanji in grenkim priokusom... Majhna sakalovska šola zaprta sameva. Eden od vitalnih kamenčkov v mozaiku slovenstva v Porabju je izgubljen. Brezpogojno in dokončno. Kateri bo naslednji?? Pred začetkom šolskega leta smo se z učitelji srečali na sestanku v zvezi z razpisi za učbenike. Dorekli smo kar nekaj pomembnih stvari, upam lahko le, da bodo novi učbeniki ne bodo samevali po skladiščih založb, ampak jih bo jemalo v roke vedno več vedoželjnih

učencev. Mnogo je odvisno od staršev, mnogo od učiteljev...

Tudi vrtec Murska Sobota je spet pripravljen, da njegove vzgojiteljice pridejo pomagat porabskim. Prav tako je še veliko institucij in posameznikov, ki se vključujejo v pomoč na izobraževalnem področju. Bo ta pomoč obrodila željene sadove? Jo sploh želite ali vam je res vseeno??

V pravkar začetem šolskem letu želim vsem, predvsem pa učiteljem, da bi mi kdo izmed vas konkretno dokazal, da nimam prav; da je moja ocena jezikovnega položaja v Porabju pretirana; da ni vse tako črno... Da je šola lahko priložnost za rabo slovenskega jezika in da ste učitelji lahko lojalni do svoje materinščine... In da naslednje ali v naslednjih letih vaši učenci na različnih taborih in srečanjih ne bodo le tiho zardevali, ko jih bo kdo vprašal, kdo in od kod so, temveč bodo zmožni vsaj na taka vprašanja brez zadrege in prevajalcev odgovoriti. Prav tako pa si želim, da bi se tudi starši začeli bolj zavedati pomena učenja materinščine v družini, saj živ ostaja le jezik, ki se govori. In živa ostaja le narodnost, ki ohranja svoj jezik. Za to pa lahko poskrbite, dragi porabski Slovenci, le vi sami...

Valerija Perger

Dr. Karel Gadányi, novi rektor Visoke šole Dániel Berzsenyi

Izzivi, povezani z Evropsko unijo

Na Visoki šoli Dániel Berzsenyi v Sombotelu se je začelo študijsko leto v petek s slovesnostjo v športni dvorani, v ponedeljek pa že s predavanji in rednim delom. S 1. avgustom je postal novi rektor 58-letni redni univerzitetni profesor, doktor Karel Gadányi, ki je bil dotlej prorektor in predstojnik slovenske katedre, kar ostaja še naprej. V tem študijskem letu je vpisanih 5.735 rednih študentov in tistih, ki študirajo ob delu, ki imajo na voljo prek 120 različnih kombinacij za študij. Med novostmi je takoimenovani evropski študij, ki poteka na fakultetni ravni in pripravlja diplomante za delo v inštitucijah Evropske unije.

Posebna vloga pripada slovenski katedri, ki je lani proslavila 20-letnico dela. Tedaj je bilo rečeno, da je v dveh desetletjih na slovenski katedri diplomiralo 60 študentov, ki zdaj poučujejo v narodnostnih šolah, delajo v novinarstvu ali drugje, kjer je potrebno ali zaželjeno znanje slovenskega jezika. V tem letu imajo vpisanih sedem rednih študentov, deset pa se jih izobražuje ob delu. Na katedro se vpisuje malo mladih, vendar zaradi tega ne razmišljajo o njeni ukinitvi, ampak o uvedbi novih študijskih smeri. Novi rektor je prepričan, da so katedre, kot sta številčno majhni slovenska in hrvaška, posebnost, ki jo morajo negovati in ohraniti, ne glede na število študentov. Kljub temu da se je vloga katedre v širšem narodnostnem prostoru zlasti v zadnjem desetletju močno spremenila. Nekoč je slovenska katedra, denimo, pripravljala kulturne prireditve tudi v Porabju, zdaj to vlogo uspešno opravlja Zveza Slovencev v Monoštru.

»Naša šola je kulturni, znanstveni in seveda izobraževalni center tega dela Madžarske, najbližje univerze pa so v Sopronu,

Veszprému in Gyóru. Po visokošolskem zakonu je na Madžarskem 13 univerzitetnih in 12 visokošolskih centrov, in naša šola spada med slednje,« odgovarja dr. Karel Gadányi na vprašanje, kam bi umestil Visoko šolo Dániel Berzsenyi.

S 1. avgustom je postal novi rektor Visoke šole Dániel Berzsenyi 58-letni redni univerzitetni profesor doktor Karel Gadányi, do tedaj prorektor in predstojnik slovenske katedre, kar ostaja še naprej. (Foto: eR)

-In kako je s sodelovanjem z domačimi in tujimi univerzitetnimi oziroma visokoškolskimi ustanovami?

»Sodelujemo tako z domačimi univerzami kot visokoškolskimi ustanovami, denimo, v Budimpešti z univerzo Eötvös Loránd pa z univerzami in visokoškolskimi ustanovami v Pécsu, Szegedu, Debrecenu, Egeru, Gyóru in drugimi; sodelujemo z mariborsko in ljubljansko univerzo, z univerzama v Celovcu in Trstu in aktivni smo v Rektorski konferenci Alpe-Jadran.

Posebej moram omeniti več kot tridesetletno sodelovanje z mariborsko Pedagoško fakulteto, s katero podpisujemo vsako leto konkreten program sodelovanja. Poleg izmenjave profesorjev in lektorjev pa sodelovanja na znanstvenih srečanjih je zelo važna izmenjava študentov. Tako prihajajo k nam študenti z madžarske katedre, v

Maribor pa študenti z naše slovenske katedre,« pravi novi rektor.

O že omenjenem evropskem študiju pa: »da je to zelo pomembna usmeritev zato, ker bodo ob članstvu Madžarske v Evropski uniji to iskani kadri in tudi zagledelj, ker nekoliko izgu-

borba za študente. Otrok je malo, manj je dijakov in zato vse visokošolske ustanove iščejo nekaj novega, nekaj, kar bo privabilo študente. Tako pri nas poleg evropskega študija in ekonomije, razmišljamo tudi o tehničnih smereh izobraževanja. Prepričan sem, da bo dela dovolj, celo preveč, vendar upam, da bomo zahtevne naloge zmogli, tako na celi šoli kakor na slovenski katedri. Imamo redne univerzitetne profesorje, visokošolske profesorje in druge sodelavce, vsega 255 učiteljev.«

O nalogi, o kateri se tokrat z novim rektorjem nisem pogovarjal, je tesnejše sodelovanje šole in slovenske katedre s Porabjem, tako z narodnostnimi šolami kakor narodnostnimi organizacijami. V enem prejšnjih pogovorov je novi rektor, tedaj še prorektor, pritrtil oceni, da sodelovanje zdaj ni najboljšje in da bi lahko bilo plodnejše. Tako v prid

Visoke šole Dániel Berzsenyi in njene slovenske katedre, kakor porabskih Slovencev bi bilo, če bi se odločili za temeljit pogovor o tem, kaj (lahko) pričakuje od šole in katedre narodnost in s čim lahko pomagata šoli Zveza Slovencev in Državna slovenska samouprava. Že dejstvo, da je sedanja raven narodnostnega pouka v Porabju prenizka in prispeva pretežni delež k asimilaciji Slovencev na Madžarskem, je lahko izziv za pogovor o kakovostnejšem sodelovanju. Drugo in ne zadnje je, da so na sedanjih razvojni stopnji Porabja potrebni tudi izobraženci ostalih smeri, ne samo učitelji za razredni ali predmetni pouk, je ravno tako lahko za vzgib ali pobudo za sodelovanje. V obeh mestih bi se morali zavedati, da je razdalja med Monošтром in Sombotelom enaka kot med Sombotelom in Monošтром.

eR

Cimprana iža v skanzni

11. septembra so v Sombotelu v Skanzni (Vasi Muzeum-falu) začeli zidati slovensko cimprano ižo. Iža z dijnato künjo je stala do 1978. leta na Gorenjom Siniki, na Meleknom vreji. Zdaj v Sombotelu znauva gorpostavijo cimprano ižo, depa nej v takšoj formi, kak je tistoga ipa bila - iža s sajavo künjo. Liki eške bole indašnje - sajavo ižo. Takšno, v šteroj so živeli stari, stari starci Lazarne Ilone. Peneze za lejs so dobili od Državne slovenske samouprave, za ritonje pa od Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

(Foto: Marija Kozar)

Sobočani v Ameriki

Kak so praznivali peto obletnico pobratenja med Mursko Soboto in Bethlehemom

Tak veselo, kak je bilou letos na Musikfesti v ameriškom Bethlehemi, je nej bilou eške nikdar. Za vse tiste, steri tou ne vejte, naj napišemo, ka je Musikfest najvekši glasbeni festival v državi pride vsako leto skoron 2000 muzikantov pa te po cejnom varaši špilajo takšno muziko, ka vsakiš pride na svoj račun - od

polk do klasične glasbe. No, in zakoj je bilou veselo? Zatou, ka so letos v Bethlehemi vküper z Musikfestom praznivali tüdi peto obletnico pobratenja z Mursko Soboto. Župan Bethlehemema Don Cunningham je zatou k sebi pozvo tüdi soboškoga župana Antona Slavica, na Musikfesti pa so nastopali tüdi prekmurški muzikanti, stere bole

poznate pod imenom Strici.

Murska Sobota pa Bethlehem, gde živé okoli 8000 Prekmurcov pa Porabcov, sta se pobratila 8. junija 1996, gda sta bila župana Kenneth Smith pa Andrej Gerenčer. Od tistoga mau se té datum v Bethlehemi praznivé kak slovenski den. Varaša mata med sebov tüdi dobre stike, za ste-

župan Anton Slavic in bethlehemiški župan Don Cunningham, steroga mati je Slovenka. Soboški župan je pravo, ka je ta obletnica samo zunanji dokaz o tom, ka varaša sodelujeta med sebov, zatou, ka so se prave vezi napravile že pred dosta letami, gda so Prekmurci iz Slovenije šli iskat delo v veliko pa odprejto deželo, si tam napravili novi dom,

in topline v srcaj. Tam so bili vsi Prekmurci, steri živejo pa delajo v Bethlehemi, njuva srca pa so v Prekmurji, med njimi tüdi Geza Lepoša, Steve Voroš, Frenk Podlesek, Štefan Antičič pa Pečkova Mariška, Mencigarova Vera, obej Grajovi Ani, Anikin Bob, Pavkovičova Erika pa Bob in Gloria Rogan pa še pa še bi jih leko doj napisali. Spomine na stare kraje, kak Prekmurji pravijo v Bethlehemi, so zbudili tüdi člani ansambla Strici. Na Musikfesti so Strici nastopali štirikrat. Slovenska muzika je špilala prejk po cejnom Bethlehemi, bethlehemiški Slovenci pa so stopili tüdi na plesišče pred odrom pa po dugom časi pá zaplesali slovenske polke pa valčke.

Papiri pripovedjajo

Iz Kranja v Vasvár

Konrad Glašič se je narauo 1848. leta na Slovenskom, v varaši Kranj, paulek Ljubljane. Tistoga ipa so tisti Slovence slišali cü Avstriji, Slovenci so bili avstrijski državljani. Glašič je kak dominikanski menih - z imenom Egyed - prišo na Madžarsko v Vasvár. Tü je grato plebanoš vasvárske fare, biu je duhovnik gasilcov (un je posvačüvo njini gasilski dom). Vöodebrali so ga za podpredsednika Rdečega križa v Vasvári, pa ljudske stranke, 16. septembra 1914. leta pa za člana ravnateljstva Sombotelste pušpekove banke. Pater Glašič je biu tistoga ipa plebanoš v Vasvári in menih (szerzetes) pri dominikancih. Navčo se je madžarskoga in esperanto gezika tö. V Somboteli v Županijskom arhivi smo najšli slovenska pisma, štera ma je piso brat iz Kranja. Brat ma je vse dojspiso, ka se kaj doma godi, što je betežen, što je mrau. Tak na karti z 10. maja 1877:

„Ljubi brat!

Še bolj žalostniga serca ti naznanim, de nam je brat Albin ... na koncu svojiga življenja, v voljo Božjo vdan, ob pol sedmih zjutrej, 10. dan t. m. u gospodu zaspal. Kri mu je skoz dva dni in dve noči iz ust zgor in spod od njega šla. Neizreklivo je terpel. Drugikrat kaj več.

Z Bogom

Tomaž

V Krajn 10./5. 1877

Pogreb bo 11. dan t. m., ob petih popoldne, u mil spomin se je rajki vsim prijatlom priporočal, posebno nam.”

Marija Kozar

Soboški župan Anton Slavic in župan Bethlehemema Don Cunningham sta položila spominsko ploščo pred občinsko ižo.

re se v Bethlehemi briga Združenje pobratenih mest Murska Sobota/Bethlehem. Poleg toga eno leto pridejo lidže z Bethlehemem na obisk v Soboto, vsako drugo leto pa idejo lidže iz Murske Sobote v Ameriko. Poleg Murske Sobote je Bethlehem pobrateni eške z japonskim varašom Ton-dabayashi in nemškim varašom Schwabische Gmünd.

Ploščo pred občinsko ižo

Sicer pa so letos obletnico pobratenja proslavili tüdi tak, ka so pred občinsko ižo v Bethlehemi položili spominske plošče z grbi (cimer) varašov, steri so pobrateni z Bethlehemom. Na proslavi je biu tüdi slovenski veleposlanik v Ameriki Davorin Kračun, svoje pozdrave pa sta povedala tüdi soboški

svojo slovensko korenjé pa prenašali na svoje potomce. Tej so zdaj gratali naši novi sogovorniki, je eške pravo župan Slavic poleg toga pa povedo: „Zavüpamo v nove generacije, stere do zavolo slovenskoga korenja rastle naprej in bogatile ameriško družbo in prihodnjo ameriško zgodovino.”

Spomini na stare kraje

Delegacija soboške občine se je poleg z visokimi predstavniki mesta Bethlehem srečala tüdi s člani društva pobratenih mest, steroga komandera Lilian Horvath. Srečali so se v dvorani slovenske cerkvi v Bethlehemi, bole kak kakšnim uradnim pogovorom pa je bilou srečanje namenjeno pogovorom o Prekmurji, o žlati, stera žive na drugi strani oceana, bilou je puno čustev

Eške na duga lejta

Naj napišemo še, da so si obiskovalci iz Murske Sobote poglednoli tüdi New York, gde jih je pozdravo dopisnik slovenske tiskovne agencije, vačik pa Sobočanec Robi Poredoš. Delegacija je bila tüdi v Washingtoni, gde so jih sprejeli na slovenskom veleposlaništvu, posebne pozornosti so bili deležni tüdi v Beloj iži, poglednili pa so si eške, gde Amerikanci delajo pejneze. Obisk v Združenih državah pa je dosego višek na pikniki, steroga so pripravili bethlehemiški Prekmurci. Tam se njim je soboški župan Anton Slavic zahvalo za vse, ka so organizirali pa pripravili med njuvim obiskom v Bethlehemi, poleg toga pa še povedo, ka je prepričan, ka de se sodelovanje med Mursko Soboto pa Bethlehemom nadaljevalo še dosta lejt.

Besedilo in posnetek:

Dejan Fujs

OD SLOVENIJE...

Gantar nadomešča Presečnika

Potem ko so v SLS+SKD že mislili, da bo prometno ministrstvo vodil pooblaščen državni sekretar iz njihovih vrst Slavko Hanžel, je predsednik vlade Janez Drnovšek dal vedeti, da se je potrebno o vladnem kadrovanju posvetovati tudi z njim. Premierov obisk v Kliničnem centru pri ministru za promet Jakobu Presečniku (bil je operiran na hrbtenici) je bil dovolj, da se je ta strinjal, da je njegov ministrski kolega iz vrst LDS Pavel Gantar primeren začasna zamenjava.

Podpora ratifikaciji okvirnega sporazuma o nasledstvu

Parlamentarni odbor za zunanjo politiko je podprl ratifikacijo okvirnega sporazuma o nasledstvu, ki je bil podpisan konec junija letos na Dunaju. Zdaj mora o ratifikaciji glasovati še državni zbor. Vodja slovenskih pogajalcev o nasledstvu Miran Mejak je sporazum označil kot nekakšno mirovno pogodbo, saj je edini, ki ga je podpisalo vseh pet naslednic, v njem pa ugotavljajo, da je SFRJ razpadla in okvirno urejajo način delitve nekdanjega skupnega premoženja. Okvirni sporazum sicer ne rešuje vseh nasledstvenih vprašanj, tako da se bo delo za rešitev posameznih konkretnih zadev nadaljevalo v okviru strokovnih skupin.

Zlati lev prihodnosti za Jana Cvitkoviča

Scenarist in režiser Jan Cvitkovič je za svoj prvi celovečerni film Kruh in mleko, ki so ga na 58. mednarodnem filmskem festivalu v Benetkah predvajali v programu Novi teritoriji, v močni mednarodni konkurenci dobil nagrado za najboljši prvi film, zlatega leva prihodnosti. Slovenska kinematografija se je na Mostri letos predstavila prvič po 36. letih.

Jan Cvitkovič je rojen leta 1966. Po izobrazbi je arheolog. Čeprav je Kruh in mleko njegov prvenec, je Cvitkovič pri filmu že dalj časa, predvsem se je uveljavil kot scenarist, pa tudi kot igralec.

Feri, Vendel, Gusti

Srečanje porabskih Slovincov je v Porabji konec avgusta povežalo tudi tri brate T(e)rplane. Feri pa Vendel Terplan sta prišla s Pešte oziroma njene okolice, Gusti Trplan pa iz Ljubljane.

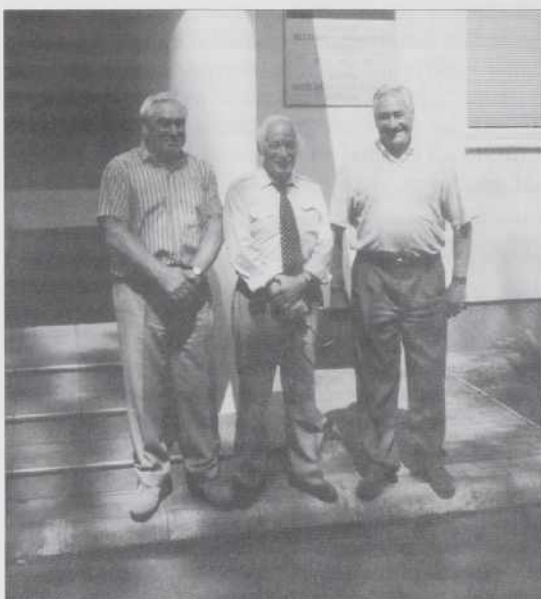
-Kak je že tau bilou, ka je Gusti v Slovenijo prišo?

„Mogo sam vujti, če ne bi, bi bilou problem. Po končanoj osnovnoj šouli sam v Varaših nej mogo delo dobiti, bojna se je končala in te so v Porabji iskali mlade lidi, ka bi šli v šole, ka bi narod včili slovensko. Ustanovljena je bila Demokratična zveza južnih Slovanov, štera je probala dobiti slovensko inteligenco. In tak nas je nekaj s Porabja šlo v Pécs na licej za školnike. Dokejč sta Tito pa Stalin nej bila v svaji, je v redi bilou, gda sta se pa skregala, se je začo problem. Pravli so nam, če nemo obsodili Tita pa Jugoslovansko vodstvo, se nam dobro ne piše. Mi toga nejsmo škeli, zatou se nas je vsej pet vküp spakeralo pa smo ene lejpe jesenske noči leta 1948 odišli v Slovenijo,“ *razlaga Gusti.*

Najprije je šau v Ljubljano šolo končat. „Gda sam grato školnik, so mené pitali, kam zdaj ščem iti včit. Pravo sam, ka bi najrajši šau v Markovce, ka tam poznam lidi pa če idem vō na mejo, domanjo izo vidim. Tak sam 1. novembra 1949 prišo v Markovce za školnika. Dostokrat sam šau gor na mejo pa sam vido našo izo pa očo pa mater, gda so delali na njivi. Gunčo pa sam nej z njimi, ka so te že drot potegnili pa mine (akna) so tam polagali. Tam nej daleč od meje je bila hiša Trajbarovih, gde je Kolečka Mici bila ta oženjena, ona me je spoznala, te gda so mejni pas kopal. Gda sam dja tam ob meji odo, je ona doj gledala pa me rekla: „Gusti, ti si, mi te poznamo, guči, mi te ne smejmo gledati, ka majo tōren pa nas glejdajo.“ Dja sam tam odo pa sam gučo,“ *se spominja.*

Gda je Gusti taprejk granice vujšo, je bratoma tudi težko pri srci bilou. Feri: „Gda je mogo oditi, je nam tudi biu pro-

blem pa žalostno je bilou. Najbole so mati trpeli. Gda je bila revolucija, dja sam ranč sodak bijo, Vendel brat pa je doma biu pa smo brodili, ka bi ta šli v tujinski rosag, samo ka sam zato osto, ka sam matere nej mogo pistiti.“

Vendel: „Dosti smo trpeli, gda je brat Gusti odišo. Avoštje so nas furt pazili, našo izo so furt gledali. Ednauk je bilou takšo, ka sam san biu doma, oča pa mati so bili zaprejtji pa so avoštje prišli, so najšli pištolo pa so vse grdo gučali o mojom oč, mené pa so brsnili, ka sam pet-šest metrov tá spadno. Dosta smo trpeli.“

Očo so obsodili za štiri leta. Med drugim je biu zaprejtji tudi v Szegedi vküp z Jánosom Kádárom, poznejšim madžarskim predsednikom. Gusti se je med tem oženo, žena je tudi včila pa sta se preselila v Dolence.

„Dokejč je biu na Vogrskom Rákossijev strog režim, smo si samo pisali, leta 1956 pa sam na črno šau domau. Doma je bila samo mati, ka je oča še biu zaprejtji. Skoron je vküp zletejla, gda me je vidla. Te sam ji pravo, ka naj se spakira in pride na granico. Dja sam jo z autojom počako pa odpelo v Dolence. Pri meni je bila štiri dni, dokeč so nej povedali, ka Rusi idejo

od Kórmenda pa se lejko zgodi, ka pridejo do granice pa mejo zaprejo, pa te mati nede mogla domau. Pravo sam ji, naj ostane pri meni. Pravla je, ka ma doma še dva mladoletniva mlajša pa krave. Dau sam jo v auto, jo na mejo odpelo, pa gda

bro služo. Po vojski pa sam delo daubo v čokoladni fabriki. Te pa sam 20 let vozo kamione po več kak 30 rosagaj. Zdj sam v penziji pa moram delati (*se smigej*), ka dosta pejnec dobim. Tolmač sam pri carinikaj.“

Srbski, hrvatski, litvanski, nemški, angleški? Pa tej jezike vse znate?

„Ka meni tam treba, tau znam.“ *Vendel je 53. leta odišo v Győr, se včijo za "estergajša" (varilec), te je pa tudi on šau v čokoladni fabriki delat pa bijo šofer. 96. leta je šau v penzijo pa se z družino preselo vō s Pešte v Veresgyháza.*

Kak pa so se T(e)rplanovi vsa ta leta srečavali?

Po revoluciji 56. leta so se začali obiskovati, večkrat so se srečali tudi na Balatoni. Najstarejši brat, zdaj že pokojni Geza, pa je večkrat organiziro družinska srečanja v Budimpešti.

„Nikdar smo nej pozabili na mamu pa na očo. Ka smo preživeli od 48. do 56. leta, itak ne moremo pozabiti. Ka so avoštje delali, tau so nej delali niti Tatari, niti Mongoli, niti Huni,“ *pravi "Ljubljancan".*

In kakši so stiki s Porabjom zdaj?

Večkrat so se srečali v Monoštri na dnevaj porabskih Slovincov, žau pa njim je, ka so rodno izo v Ritkarovcih odali. Če bi tau vedli, ka do se cajti tak spremenili, toga ne bi najrajši. Ka bi se tu leko srečavali... Po nauvom pa je od Budimpešte do Ljubljane ške ležje priti, ka tudi vlak pela.

„Gda se mi vküp dobimo, mi skauz slovenski gučimo. Normalni človek rodni jezik ne pozabi, ne more pozabiti,“ *pravi Feri ob konci našoga pogovora.*

T(e)rplanovim želejmo, ka bi se ške dostakrat srečali, tudi v rodnom Porabji, na štero jih veže tudi dosta bridkih spominov.

Prispevek in slika:
Silva Eöry

Udeleženci srečanja so nam pisali

... DO MADŽARSKE

Pripravlja se zakon o zaščiti madžarskega jezika

S 3. septembrom se je začelo jesensko zasedanje parlamenta, ki je začel razpravljati o osnutku zakona o zaščiti madžarskega jezika. Po sprejetju zakona bi se morali v madžarskem tisku vsi tujejezični oglasi objavljati tudi v madžarsščini. Enako bi veljalo za reklame ter napise na trgovinah, javnih stavbah.

Francoska gimnazija na Madžarskem

V Budimpešti je Raymond Forni, predsednik francoskega parlamenta, položil temeljni kamen za novo francosko gimnazijo, v kateri se bo od leta 2002 učilo 700 dijakov francoske in druge narodnosti. Investicija bo stala 230 milijonov forintov, večino tega bodo pokrila francoska podjetja na Madžarskem.

Prireditve, programi

- Zveza Slovencev na Madžarskem je organizirala 15. septembra romanje v Slovenijo. Romarji so obiskali Ponikvo in Ptujsko Goro, kjer je služil sveto mašo župnik Ferenc Merkli.
- 20. septembra so v Slovenskem kulturnem in informativnem centru v Monoštru odprli fotostazvo Franca Hochstadterja iz Murske Sobote. Razstava je na ogled do sredine oktobra.
- 22. septembra pripravila Folklorna skupina iz Bogojine v okviru Košičevih dnevov kulture 3. folklorni večer, na katerem bodo sodelovali tudi folkloristi z Gornjege Senika.
- Slovensko društvo v Budimpešti prireja 22. septembra slovenski dan. V okviru dneva bo sv. maša v cerkvi sv. Mihaela na ulici Váci. Mašo bo daroval odranski župnik, gospod Lojze Kozar. Pri sveti maši bo sodeloval MePZ Avgust Pavel. Zvečer bo v prostorih društva (ul. Rumbach S. 12.) nastopila števanovska gledališka skupina.

Najprvin vas pozdravim in vam vse dobro želim. Rada bi se skauz Porabja zahvalila vsem tistim, steri so 25. in 26. augustuša z dosti delom vküpspravili srečanje za Slovence. Tau leppo srečanje nikdar ne pozabimo, steri smo tam bili. Trno se mi je vidlo, ka ste nas Slovence gorprijali. Gda smo prišli, ste nas pri dveraj s pakom (knjige, karte ppt.) čakali pa s palinko punüdili. Ka pa eške znautra bilau (usefele gesti pa piti), o tistom bi človek gnauksvejta ranč senjati nej smo.

Gda so nas z busom pelali na Tromejo prejk Martinja, sam zatok malo trpetala. Po takši velki bregaj pa dolinaj smo se vozili, ka sam nej vüpala vö na okno gledati, ka se mi je vrtelo. Gda smo pa peški gorprišli

na Tromejo, tam so nas že fudaške čakali pa igrali lejpe slovenske naute. Takšno veselje, kak je tam bilau... Moja padaškinja Jolanka mi je pravla, ka je rada, ka sam go nanjé vzela, naj pride na srečanje.

Večer na bali je tó trno dobro bilau, telko lejpi slovenski naut smo čüli pa telko stari spoznancov smo srečali... Skor smo tak bili kak ena velka familija.

Dapa zatok eno kritiko vam tó moram napisati. Tam na bali po paunauči je že mrzlo gratüvalo. Jolanka je prinesla rdečo vino, ka nama nede mrzlo. Tisto grozje je gvüšno nin poleg divvaj djapkak raslo ali se pa ecetova bečka nut obrnaua, ka gda sve pile, bejdveje sve trnok škilile. Tau vino je samo moškom va-

laun, vi bi mogli s Sághegya vino nesti. Tú trno dobro vino geste.

Vnedelo po lejpojmeši smo šli v gledališče, gde so nam pokazali lejpe pesmi pa plese. Tak sam čüla, ka je Hanžek Lajoš not navčüu te mlade. Velka vročina bila, vidla sam, ka jim je nej samo po licaj tekla voda, liki indrik tó kvapila.

Pri obedi (za dober obed se zahvalimo küjarcam pa küjarom) smo se srečali z Mukič Ferinom pa nam je pravo, ka po obedi pride s fudami igrat. Že smo obed zeli, en čas smo čakali. Te pravim Lenkinoj Micini, Agini, Jolini, Krpašnoj Jolini, Ivana Micini, s sterimi smo vküper sejdlj, ka je Feri venak pozabo, ka je obečo.

Tak pravijo, ka vruga trbej spominati, te se skaže! V tistom momenti je s fudami prišo Feri k nam pa začno igrati. Te smo mi tó začnile spejvati, priše so eške Vera Gašpar, Eva Casar, Marijana Sukič... Vsi smo spejvali, tak ka trno koražno bilau. Samo tau je baja bila, ka so naši busi v tretjoj vöri pelali domau. Tak so te nas s fudami tasprevodili na buse.

Müve z Jolanko ve se vsigdar spominale na tau leppo slovensko srečanje. Trno dobro sve se čütile. Baugi tó zahvalive, ka nam je zdravje dao, ka smo leko z vami vküper bile. Eške gnauk hvala, Franceki pa baug plati za kasete.

Rozalia Ropoš Rozsnyai
iz Köcska

25. in 26. augustuša je bilo Srečanje porabskih Slovencev. Na to srečanje je nas pozvala Zveza Slovencev na Madžarskem in Državna slovenska samouprava. Kak dosta drugi Slovencev, tak sam jaz tudi poslala nazaj k Zvezi list, šteroga sam vönapisala, ka moja držina pride na to srečanje. Augustuša prve dni smo dobili vabilo. Den se je preblizavo, prišo je čas in mi smo se napotili, moj mož Istvan in mama deca, Andrea in Zolt. Najprej smo šli na Gornji Senik k mamic in sestri Evi, po poti smo se ustavili pri sestri Ančiki, njo smo tudi poglednili. Pri mami smo se srečali s sestro Erziko in njeno držino, oni živijo v Sombotelu, oni so tudi pozvani bili na srečanje, zato smo se skupaj vrnili v Monošter. Pri Slovenskem domu je nas čko Martin Ropoš, kak smo šli naprej smo se z več spoznancami srečali, štere že dolgo lejt nej smo videli, tam je nas srečala Irena Barber in tudi Vera Gašpar. Pri hladnoj piti in dobroy hrani smo pripovedjali. Potem se je začelo pogučavanje o Slovincih pa o Porabju. Gda je to minolo, smo imeli izlet na Tromejo. Mi smo bili s svojim autonom, zato smo lahko šli domou po našo mamo in tudi njo pelali na Tromejo. Tam smo se skupaj zelo dobro čütili. Mama se tudi srečala s stari spoznanci, štere je že dolgo lejt nej vidla, z njimi skupaj smo spevali lepe slovenske pesmi. Vsi smo bili zelo veseli, čas je hitro minil in smo se vrnili domou. Potem smo z mojo sestro Erziko in z njeno držino šli v Slovensko ves na večerjo, kje je potistim biu bal. Veselo je bilo. Drugi den tega srečanja se je začno s sveto mešov v Varaši, na šteri je bilau dosta Slovencev. Po meši je biu kulturni program, tam je nastopilo več skupin, zelo se je nam vidlo, preveč pa meni, ker gda sam jaz sama doma, tudi rada pojem te lejpe slovenske pesmi, zato ka té ne morem pozabiti. Objed je biu v 13. uri v Slovenskoj vesi, po obedi pa zbogom davanje in smo se vrnili domou.

Zelo dobro smo se počutili te dva dni in še domja smo en keden od tega pripovedali pa tudi gledali, štelj knjige, štere smo tam dobili. Lepa hvala za nji in tudi lepa hvala tistim, šteri ste to uredili, za nas trüdili, ka smo se mi, porabski Slovenci, lahko srečali in skupaj veselili.

Veliko zdravje in sreče vam želi Szabó Istvánné (Valerija Emberšič) in njena držina iz Hahóta

Na dvodnevnom srečanju v Porabji 25. in 26. augustuša je lepau bilau. Škoda, ka sta dva dneva tak brž odšla. Takšno kak tau, je v Porabji šče vendar tak nej bilau. Porabski Slovenci smo vküper prišli s cejloga orsaga pa iz sausadnih orsagov tó. Srečali so se takšni, steri so doma z ene vesi pa so se štirideset lejt nej vidli. Spoznali smo delo slovenske organizacije, bili smo na Tromeji. Šli smo taprejk meje v Slovenijo in tak gora v gauščo na breg, gde je lejpi spomenik na meji Avstrije, Vogrskje, Slovenije. Tau je bilau enkratno doživetje. Kelko lejt nas je ta meja laučila od matične domovine! Kak dobro, gda je vse tou že mimo.

V nedelo je v varaški cirkvi bila dvojezična meša. Mešo je služo Ferenc Merkli, nauvi župnik z Gorenjoga Senika. Takšno mešo pa predgo rejdko mamo. Skunzile so se nam oči. Končno mamo svojoga duhovnika, našoga, steri je doma v Porabji. Nej sam mislila, da do toga pride. Vüepam se, da tau tak ostane. Nam sta-

rejšim je ta meša bila najlepša, tau ne pozabimo. Mi, peštarski porabski Slovenci v Pešti nejmamo možnosti, da bi mešo poslušali v slovenskom maternom jeziku. Zatau je tau za nas bilau nika posebnoga. Mladim se je gvüšno kaj drugo vidlo, odličen ansambel iz Slovenije pa ples. Skupine, stere so gor staupile v gledališki dvorani, so tó sploj dobre bile. Srečanje je organizirala Zveza Slovencev na Madžarskem in Državna slovenska samouprava. Obej organizaciji se moramo zavalliti, da so tau tak lepau vküpr spravile. Kak so nas gor prijele! Tisti sprejem, gda smo prišli, piknik na Tromeji, obadva dneva smo čütili gostoljubnost. Če že nej vsakšo leto, za par lejt bi pa dobro bilau, če bi kaj takšoga napravili. Dosta nas je bilau, žau je leko tistim, steri so doma ostali, zdaj do pa čüli, ka smo se dobro meli. Čestitam in se šče enkrat zavallimo za tau leppo prireditve.

I. Pavlič
predsednica društva v
Budimpešti

Janez Mataj o najbavkšom prekmurskom pilotu

B A T R I V N E J E K A K F T I Č I

Mlašča (otroška) duša je takša kak kakši rentgen. Spomin na dva mladiva zgoreniva pilota je tak gorzoro na dušo maloga Janeza Mataja v Murski Soboti, kak so gorzgorena naša okajana pluća na skliskom padarskom filmu. Merikanarski Liberator fligar, šteri je med drugo bojno bombardero Budimpešto, je bio bluzi Murske Sobote dojtstreljani. Eden od zgoreni sodakov, devetnajslejtjni pojep, je ranč tisti den emo rojstni den. Stefjnoga v svojom prevec kratkom žitki. Gda je mali Janezek vekši in vekši gratuvo, je spomin na tisto strašno smrt mladi vojakov ostano na tenkom filmu njegve male duše. Sledik si je mislo, ge pa tačas nemo mera emo, ka na zvejm, ka se je zgodilo s tistimi fanti v fligari iz Anglije, Južne Afrike in Nove Zelandije. O tem je gospaud Mataj, ki je sam tó bio športni pilot, napiso knige (Letala nad Prekmurjem). Druge pa o Štefani Hozjani, tistom batrivnom prekmurskom Slovenci, šteri je bio v prvi svetovni bojni med najbavkšimi avstrijskimi in vogrskimi pilautari. Pa vejte, kak je grato pilot? Tak ka je sodacki fligar, šteroga je na skrbi emu in ga popravlo - vkradno. Sledik pa je grato skor takši divdži eroplanski garaboncias, kak če bi sam vrag lepto po lufti. Ranč grmance in obliksanja se je nej bojo. Ne smejmo pozabiti, ka so v prvi bojni eške nej tak moderni eroplani bili kak gnesden, liki so bili narejeni - što bi si mislo - iz lesa in platna. Tau ka so pilautarje v prvi bojni povprečno (atlagban) nej duže živeli, kak tri kedne, ka so je dojtstrelji, Štefan Hozjan pa je cejvo bojno vospredvo in živ austlo, je tó skor boža čuda bila.

Gospaud Mataj, vi tu v vaši izi v Murski Soboti vse puno fligarov mate, vej pa je don nej pri vas soboško letališče?

Nej, nej, zato mam telko fligarov in moji pisarni, ka je moja najvejša lubezen v življenji bila - fligaraj, letalstvo.

Vi ste najprva, kak mali pojbiček, tó s papera delali eroplane?

Ja, kak vsaki dečko, ges tudi. Gda sem pa opazo tiste fligare, šteri so med drugo bojno lejtali prejk našoga varaša in prejk našoga orsaga, sam si pravo, ges mo pa mogo biti nigdar svejta pilot. Drugo svetovno bojno sem ges doživ v Soboti, kak mali dečko, gde sem odo najprej v vrtec (ovodno), 44. leta pa sem začo prvi razred osnovne šole. Te so Mursko Soboto večkrat preletavala zavezniška (szóvetésés) letala, štera so šla bombarderart Sombotel, Győr pa Budimpešto. Tu je 44. leta dojt spadno en velki angleški bombnik, šteri je vnoči od 5. do 6. julija bombardero Budimpešto. Od toga fligara ges mam ene falate tudi v svoji pisarni: cilindar pa ventilii (szélepek).

Na drugi den vgojno smo kak mali dečkoni šli gledat, fligar je ešče goro. Na zalost pa so vsi piloti, šteri so bili v eroplani, zgoreli. Zvün enoga, šteri je vskočo, depa tomi nesrečnik pa se je v lufti padalo (ejtőernyös) vužgalo in gda je na njive spadno, se je bujo. V tom bombniki so bili većinoma mladi ljudje, najstarejši je bio 32 lejt, najmlajši pa 19 lejt, je emo ravno tisti den rojstni den.

Te ste in kak mali dečko šli velko čudo gledat?

Že mojš oči mi je namesto avtonvojador fligare prineso za igračo, za špilo.

Kak mali pojbiček ste se nej bodjali tisti strašno velki in grdi železni štíčov, šteri takše djače dojtpuščavajo, štere dúnčejo in iže rušijo, vesti gorvožigajo, lústvo kolejo? In bi eške na vašo ovodo ali rojstno izo tó leko gorspadno!

Med bojno sem si dobro zapomno, ka je, 'riadó' (alarm). Gda so začele sirene strašno kavulitii, te smo vsi morali bežati v kleti. Kak dejte sem se nej bojo, ka deca ešče ne poznajo straja. Tiste mrtve pilote ste vi tó vidli, ali pa so je tačas že odnesli ali odpelati?

Vido sem, gda se jim je padalo vužgalo, in tudi dva zgoreniva pilota sem vido in to se mi je zelo vtisnilo in mojo malo otroško dušo. Mogoče sem si zatoga volo tó gordau, ka morem napisati o tej mladi ljudj knjigo, morem znati, od kec so prišli, ka so mogli takšo strašno smrt gorvzeti kec taleč od svoje domovine.

Gda ste se pa vi začniti spravitii, ukurvarjati z eroplani?
Ges sem z eroplanom začo leteti 1954. leta, z jadrnalnim (vitorilazó) letalom, takšim, šteri ešče nema motor. Z njim sem dolgo-dugo lejto na soboškom letališči, 58. leta pa sem

bio eden od najmlajši motorni pilotov v Sloveniji. Bio sem pa tudi padalec (ejtőernyös), mam prek 120 skokov iz fligarov. Trikrat se mi je zgodilo, ka se mi je padalo (drzenca) nej odprlo, sem mogo núcati rezervno (tartálék) padalo.

Gnesden je že naleki, ka so moderni mašini, depa za cajta prve bojne so eške tisti fligarge, vúpam, ka vas ne razžalim, zavoló primitivni bili. Vi ste o tistom časi eno knjigo napisali Batrivneje kak štíči (Drzneje od ptic), v šteri ste pisali o Štefani Hozjani. Što je bio tó clovek?

Tau se mi zdi (vidi) dužnost, ka predstavim, nut pokažem Štefana Hozjana, kak ednoga od najbavkši pilotov v časi prve svetovne vojne. Tau je bio naš prekmurski slovenski clovek, šteri je med bojno dosego takše uspehe (sikereket), ka so o njem pisale tisti razne novine. Na priliko madžarske novine Est so že 1917. leta napisale, ka je Hozjan eden najbavkši pilotov vogrskoga letalstva.

Kak je in pravi pilot grato, vejpa je njegva maštrija tau bila, ka je eroplane popravlo, nej pa vozo.

1913. leta se je sam zglos k sodakom, tau pa zato, ka se je njegva mama ločila, razpaltala od njegvega očó in tau je njega tak razžalostilo, ka je zapústo Lendavo, gde je delo kak šlosar. Istina, ka je pri sodaciji bio letalski mehanik, depa vsigdar je velko želo emo, ka bi se gnak un tó rad pelo s fligarom pa nej samo popravlo. Ednok ma je pilot zapovedo, naj eroplan puno natanka, v red deje. Gda je pilot odiso, je Štefan sedo v eroplan, ga zakurbo in odleto, pa je normalno tudi pristano, dojsuo.

Po pravici povedano, je un tisti eroplan vkradno.

Ja. Vsi so mislili, ka ga po pristanki včasik zgrabijo in ga v zapor, vauzo zaprejo. Predjen se je fejt koriu z njim, naslednje pa so ga poslali v šaulo za vojne, sodacke pilote. In gda je skončo 14. leta, so ga včasik poslali na fronto v Galicijo, v Rusijo.

Sodacki oficieri radi majo, če majo batrivne sodake, depa Hozjana so njegvi predjni don že malo prevec batrivnoga meli. Zako? Bodjali so se za svoje fligare?

Kak je zagledno ruski eroplan, ka je prauti njemi šeu, je Hozjan včasik vopogeto pistolo iz žepa in začo streljati kauli sebe.

Gnesden, ka vidimo strašne velke, moderne sodacke fligare, v šteraj je vse zaprejo, si ne moremo zbroditi, kak so leko iz eroplana s pistolami streljali.

Tačas ka so 15. leta nej vónajšii strojnico, mašinsko puško, so piloti samo tak bole za hej malo streljali v lufti, so se dostakrat z odpreto strejo pelali, kak v kakšom športnom auti. V začetki so tó eroplani samo zato bili, ka so z zraka dojt gledali, gde je protivnik, gde se kaj pripravlja, gde majo štúke pripravlane, kakšo sodajočo majo... Z mašinsko puško pa so že začali streljati en drugoga in streljali na zemlo tó, začali so metati bombe. Tistoga časa so bombe meli obejšene zvüna eroplana in so z rokami dojtlačii tiste približno 5-kilské bombe. V prvi bojni so bili fligarge samo iz lesa in platna... Hozjan je na ruski fronto najprva eno rusko letalo dojtstreljo, šteroga pilot je tudi mrau. Te pa je s svojimi ročnimi bombami dosta škodo napravlo enomi ruskomi letališči (repter). Gda je odhajo nazaj, 'domau' na svojo bazo, ga je napadnilo, je šlau prauti nje-

mi pet ruski fligarov, depa zaman, nej se jim je posrečilo, ka bi Hozjana dojtstreljii. Zgaidlo se je ranč nuaavek. Hozjan je vse pet fligarov tak na nukojd daju, ka so več nej mogli na njega streljati. Že te je Hozjan daubo svojo prvo zlato medaljo, sledik pa ešče več. Ovak pa je un lejto v takšom vremenji tó, gda drugi nej: gda je dež copoto in je grmelo, un je bio edini, šteroga je nikanej brigalo, nej grmanca, nej obliksanje. Vsigdar je srečno zopodo. Samo dvakrat se ma je motor odpovedo, pobantivo. Ranč tau je emo srečo, ka je un originalno mehanik (szerelő) bio in si je sam fligar popravlo.

Vvašik knjigajsem prešto, ka so kakši gavaleri bili na začetki bojne piloti, ka se je takše tó godilo, ka bi leko enoga drugoga strlili pa so don nej.

1916. leta so Hozjana poslali na italijansko fronto, ranč zato, ka je bio eden od najbavkši pilotov Austro-Ogrske. Par gni po tem so ma zapovedali, naj pogledne z lufta, gde so tisti štúki, šteri streljajo na italijanski varaš Gorlica. Te sta ga napadla, se na njega spravila dva italijanska fligara. Eden Italijan je že dvajstii metarvor bio za Hozjanom pa ga don nej dojtstreljo.

Ka mislite pravke?

Na začetki prve bojne je med piloti včasik bila velka solidarnost. Gda je eden pilot vido, ka naleki leko drugoga za njegovim hrbotom dojtstrij, ga je nej streljo. Piloti so se radi streljali iz oči v oči. V prvi bojni so piloti skor takši bili kak kakši vitezi. Za par vór po tistom, ka so Hozjana drejk nej strlili, je Hozjan enoga italijanskoga fligara pred sebov tó sam rad nej streljo, si je mislo, Baur naj se zavali, nemo ga streljo.

Hozjan je bio sam pilotski vrag, depa naslednje je zato un tó ranjeni grato.

Gda je bojna že prevec strašna gartuvala, te so več nej bili takši viteški, gavalerski kak na začetki. Hozjan je 16. leta nad Gorlico gnauk zagledno dva italijanska bombnika. Včasik se je za njima zagnau in enoga je streljo. Gda je ušo za drugim bombnikom, te sta ga streljila dva drugiva italijanska sodackiva fligara. Hozjan je te 400 metarvor krauzó, krauzó, če gli je bio fejt ranjeni, je vse krvavi bio, je srečno na zemlo prišo.

Besedilo in posnetek: Francek Mukič

Baba, stera je eške vruga zaurila

OTROŠKI

Biu je eden pop, steri je emo eno kújarco. Te pop se tak rad karte špilo, ka je vsak-ši večer vujšo. Kújarca je več ranč večerjo nej mogla dati njemi.

Gnauk, gda je ušo domau prauti paunauči, se je srečo z vragom. Vrag pravi: -Sto si pa ti?

-Ej, pa ge sam dúhovnik.

-Ti si dúhovnik, pa te bi ti mogo najbola znati, ka eden gorposvečeni dúhovnik po paunauči ne smej vanej ojeti.

me samo tak pisti, če vónaj-dem, kelko lejt je on star.

-Pa te ma nika zlažajte!
-Tam na križni pauti de me čako.

Pop dé, pa so ma pa dobro karte šle. Pogledne na stensko vóro v krčmej pa vidi, ka včasín dvanajset vóra bau, brž gor skauči pa leti. Leti, leti, na pauti vrag že ta pa nazaj odi.

-Zdaj si pa pontoški biu, de pa eške gnauk pa boš z menov. Znaš, ka sam ti pravo, ka moreš vónajti, kelko lejt sam star.

Baba se je doma nut v škař vdarila, steri je puno meda biu. Ta pa nazaj se je naga mlatala v medi, po tistom si je eno drvenko perge gor nase sipala. Tak je úšla vó na križno paut.

Gda je vidla, ka je vrag prišo, ona se je po štiraj tó vó iz grma vlekla.

Vrag gleda.
-Ka je pa tau za čudne stvari? 99 lejt sam star pa sam takšne eške nej vúdo.

Baba je li po štiraj ojdla. Vrag je babi nika nej djau.

Vrag pravi:
-Od zajek ta stvar tak vó gleda, kak če bi koza bila, depa koza vümen zajek ma, ta ga pa naprej ma!

Babini cecki so doj visali. Vrag samo gleda njo pa kaulkvrat nje odi pa guči:

-99 lejt sam star, tašo čúdo sam eške nej vúdo.

Baba se gnauk samo doj s te pauti spravi pa na bregjadi. Prauti popi de, zna, ka zdaj že more priditi. Pop nej znau, ka za čúda stvar dé prauti njema pa se zbojo:

-Jaj, jaj Baug pomagaj!
Kújarca pravi:

-Tijo bojte, gospaud plebanoš, tijo, tijo. Tam naprej že vas vrag čaka. Vejte, kelko lejt je star? 99 lejt. Meni je že pravo.

Pop mirno dé naprej, baba pa domau s svojo nago tejlo.

Vrag pravi:
-No, zdaj ta mam, zdaj si moj.

Pop pravi:
-Nej, nej, ge znam, kelko lejt si star.

-Kelko sam pa te?

-99 lejt.

-Tau ti je pa sam vrag pravo, ka drugi ne vej.

Vidte, tak je baba eške vruga zaurila.

Zapísala: **Judita Kardoš**
Ilustracija: **Marija Kozar**

O poletni šoli

KOTIČEK

Če učenci, dijaki ali pa študenti slišijo te besede, skoraj vsi mislijo na slabe stvari. Njim sta ti dve besedi protipomenki, ker če je poletje, to pomeni, da je zabava, če pa šola, potem pa jesen. Meni pa še nekaterim učencem in dijakom pomeni nekaj drugega. Tega ne vem, kakšne so poletne šole na Madžarskem v Avstriji, Nemčiji ali v Italiji, toda to vem, kakšna je v Sloveniji. Moram vedeti, ker sem letos že petič bila udeleženka Poletne šole slovenskega jezika.

To šolo so letos spet organizirali v Domžalah. To mesto je 15 kilometrov od Ljubljane. Na koncu julija smo se napotili proti Sloveniji. Zelo nestrpno smo že čakali ta dan, eni zato, ker še nikdar niso bili v poletni šoli, jaz pa zato, ker sem točno vedela, kako bo. Vseeno, če bom pri družini ali pa v dijaškem domu.

Tam so nas že čakali z okusnim kosilom. Potem smo pisali razvrstivni test. Tako smo se v ponedeljek točno vedeli, v kateri skupini bomo začeli. Pri pouku smo imeli vsak dan slovnico in tudi literaturo. Vadili smo sklanjatev samostalnika in pridevnika, pisali smo test pravopisa (dobili smo tudi oceno). To ni bilo nič hudega, ker če česa nismo razumeli, so nam vse razložili.

Poletna šola ne pomeni samo učenja, ampak vse, kar imamo mi mladi radi: zabavo, petje, ples in pogovarjanje. Letos smo obiskali različne kraje, bili smo na morju, v Celju, Podsredi, Logarski dolini in Ljubljani.

Najtežje je pa vsako leto: posloviti se. Tako je to bilo tudi letos. Vsi smo se napotili na različne poti, v različne smeri. Šli smo proti Italiji, Švici, Nizozemski, Makedoniji, Jugoslaviji, Madžarski itd. Mi, srečni, smo prišli samo domov, žal so pa bile takšne sošolke, ki so morale iti v državo, kjer je vojna. To je pa gotovo, da smo se vsi počutili zelo dobro.

Žuži Šulčič
Gimnazija Monošter

Lepe, toda kratke počitnice

Počitnice so se začele 15. junija, že sem jih težko čakala. V maju je bilo že lepo vreme in v takšnem vremenu sem se zelo težko učila.

V začetku junija sem bila s svojim razredom na izletu v Sopro. Dva dneva smo preživeli tam. Prvi dan smo imeli lepo vreme, naslednji dan pa je na žalost deževalo. Mesto je bilo zelo lepo in zanimivo. Veliko smo se sprehajali, ogledali smo si muzeje, bili smo v Plazi. Naslednji dan smo šli na bob progó. Na žalost je začelo deževati in smo mogli kreniti z vlakom domov.

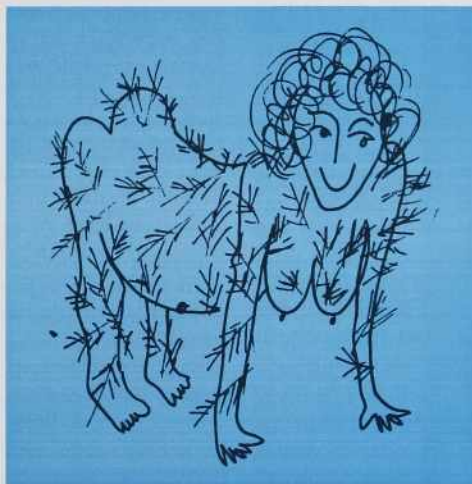
23. junija sem bila v Sakalovcih na gasilskem srečanju in tekmovanju. Gasilski četi sta prišli tudi iz Slovenije, s Hodoša in iz Grada. Lep dan smo preživeli, zabavali smo se pozno v noč.

30. junija sem bila v Slovenski vesi na nogometnem turnirju. Popoldan smo igrali nogomet tudi me, ženske, večer pa je bil ples.

8. julija je bilo v Sakalovcih proščenje. Zjutraj smo šli k maši, popoldne na nogometno tekmo, zvečer pa na ples. Naslednji dan smo začeli pleskati stanovanje. Mami sem pomagala čistiti. 22. julija smo bili z gasilci na gasilskem tekmovanju na Hodošu. Bili smo zelo veseli, ker smo dosegli drugo mesto in smo dobili tudi pokal. Konec julija smo z družino odpotovali na Blatno jezero. En teden smo se kopali in sončili, ker je bilo zelo vroče. Ta teden je minil zelo hitro.

Avgusta je naša družina za 3 dni dobila goste, sorodnike iz Budimpešte. Zadnji tedni poletja so minili zelo hitro. Poleti sem mnogo bila s prijatelji, ogromno smo se igrali in zabavali. Na žalost, spet se je začela šola.

Anita Vajda
Gimnazija Monošter

-Jaj, vej pa vejš, so mi tak dobro šle karte, ka sam nej mogo tam pistiti. Mogo sam se kartati.

-Vejš ka, če eške gnauk do paunauči vó ostaneš, te mi boš mogo povedati, kelko lejt sam star, ka če nej, te te bujem.

Na drugi večer kújarca pravi popi:

-Gospaud, zdaj te vam brž večerjo dam, ka mi pa vujdete.

-Jaj, drago dejte, vej pa šeu bi pa se malo bogim. Vrag me snočkar zaodo pa mi pravo, ka

Pop je cejlo nauč nej mogo spati, ka pa če se tau rejsan zgodi. Drugi den žalostno pri zajtrki sedi, kújarca pa etak pravi:

-A, gospaud, vej pa ne bojte tak žalostni, vi samo povejte meni, gda te domau šli, pa ges mo vas tam čakala. Samo vejte ka, dajte mi v en velki škař med nutri vlejati. Potistom ge že ta naredim, ka de trbelo. Gospaud, vi se samo mirno špilajte, vej ge vas obranim.

Pop rejsan luča karte, dobro ma dejo, eške pejneze si prisluži. Paunauč je že minila, vrag je že pá tam stau. Baba se vó iz zelenoga grma vleče.

MLAŠEČI

KAUT

Paut de kreda!

Tau pravijo prejdni, ka se mejni prehod Verica-Čepinci ešče tau leto odpre. Dapa dočas se paut mora napraviti. Če je stoj prvin odo proto meje pa de zdaj pá ušo, de si mislo, ka je zablauo. Na mesto voske pauti zdajjedna sedem mejtrov šurka cesta pela vō proti granici. Istino ka je še prašnata, dapa nej na dugi se asfalt potegne - je pravo Janoš Dorman, eden delavec izmed tisti, steri paut redijo.

• *Gda ste začnili delo tū na Verici?*

»Pred trejmi kedni smo priplali mašine.«

• *Te ste brž delali. Leko vidi, ka ste dosta zemle vōskopali pa tazvozili. Tau tak brž dē?*

»Nede tak hitro, dapa s tejni nauvmi mašini že bola brž leko dela kak starejšimi. Petnajset gezero kubični metrov zemle smo mogli tazvoziti. Najveksi mašin edno pa pau kubični meter veliko žlico ma. Še s tau veliko žlicov najmenje deset gezerokrat trbelo zagrabiti, naj ta zemla odtec kraj odide.«

• *S čim ste začnili delo?*

»Tū pri pauti je puno hrastje bilau. Najprvin smo tiste

panjē mogli vōpobrali. Gda smo je začnili vōbrati, cejla ves je vōprišla pa so se čūdivali, ka tej mašinge kak naleki vōberejo tiste velke panjē.«

• *Kama vozite zamlau?*

»Srečo mam, ka nam nej trbej daleč voziti. Zato, ka na drugoj strani meji je ed-

na velka graba pa v tisto obrnjačemo notra. Če bi nej bila tista graba, dosta pomalej bi šlau, zato ka tovrnjaki bi mogli dalač voziti. Etak tō 500-600 litrov nafte ponūcajo na den mašini, če bi dala mogli voziti, te bi pa tau še več bilau.«

• *Vas pistijo prejk meje?*

»Pa zaka bi nas nej prejk pistili? Vej pa tisto paut, ka je že na njgvom, tisto tū mi

bomo redli. Oni samo šauder pa asfalt dajo. Sploj fejest mora človak gledati, če šče videti, ka gde je meja med dvōmarosagoma. Še parlejt pa meje tak tazbrišejo.

Gnauk sam zato za meje vōloraplačo. V vesi Murakeresztūr. Pri Muri smo nasip redli. S traktorom sam na to-

vornjak gorasklau zamlau, tisti pa pelo notra v ves. Dočas ka se je obrno, sam pau vōre časa emo. Gda je odrūgim zamlau tapelo, dja sam vō iz traktora staupo pa sam se šeto pri Muri. Gnauk sam samo vido, ka v travi gobe razstejo. Dja se je samo brau pa brau pa sam nej vpamet vzejo, ka sam prejk meje prišo. Zato, ka je tam samo kamen bijo notra v zamlau

djani pa tisto je bila meja. Gda sam gora pogledno, te sta že dva črniva Srba stala za menov. Pūkšo sta v rokej mela pa sta jo v me držala. Te sam se zato malo zbojo. Zaman sam jima kazo, ka tam delam pa sam prejk zablauo, ona sta ma notra v kasarno pelala. Drūgi den so me samo tapistili, prejk mejnoga prehoda sam leko nazaj prišo. Dapa ka ne morem pozabti tau nej tau, ka so me v kasarnjo zaprli, liki tau, ka tistiva dva Srba kak sta vonječiva bila. Skur mi je lagvo bilau. Tisto sago še zdaj v nausi mam.

Zdaj, gda sam prvin prejk meje staupo, mi je pa na pamet prišlo, kak sam te zapodo.«

• *Zdaj srečo mate, ka nejga deža, zdaj na leki leko delate, nej?*

»Vraga, zdaj bola težko delamo kak če bi dež ušo. Vsakši tau misli, ka če dež de, ka te ne more z zamlauv delati. Tau nej istino. Zemla, ka se zmoča, tau nej več kak deset petnajset centimetrov. Tū djeste tašo mesto, gde smo tri mejtre globoko zamlau vōpobrali.

Za nas volo bi cejli keden leko dež ušo. Mi bi še radi bili. Bola na leki bi leko delali, nej bi nas mantrau te vrazji pra. Vseposedik notra pride. Zaman so dvera zaprejte, prejk vsakše male lūknje notra pride v mašin. V cejljo deli je te pra najlaguvejši.«

• *Kak šurka baude paut, če zgutauvite?*

»Sedem mejtrov šurka bauda, gde de se leko vozo. Na dvōma kraja pa se šanc napravi.«

• *Vsakši den od daumi odite delat ali tū spite?*

»Z dauma odimo vsakši den. Nejsmo tak dalač, ka bi nam tū trbelo spat. Dja iz Sorkikāpolne odim. Dapa zato ranč dojde vsakši den od ausme do pau pete delati pa te še zazranka pa večer se voziti v službo pa nazaj. Zato človek trūden grata, istino ka se nej trbej pretrgati, dapa cejli den na tau žrdjavo sunci ranč dojde. Pa tau delam zdaj že trideset lejt.«

• *Pravijo, ka se mejni prehod tau leto odpre? Zgutauvite dočas?*

»Paut gvūšno ka baude, dapa mejni prehod...«

K. Holec

Paradižnikovo zelje (Paradajsova kapūsta) Paradicsomos káposzta

1 kapūsto, paradajs, žir, malo mele, soli, kūn, cuker pa malo ecina

Kapūsto na tenki zrejšemo, v pisker dejemo in z vōdauv skūjamo. Če je meka, z žirom frigaš naredimo. S paradajsom gorpistimo, cūdejemo sau, kūn, cuker pa malo ecina. Da gorszavrē, tē je gotovo.

Dober tek!

Hilda Čabai

NIKA ZA SMEJ...

Dobro ma je povedla

Pred dostimi lejtami se je zgōdilo, ka je na cugi, steri je vozo iz Lurda, edna ženska pobožno molila rožni venec. Nasproti njej je sejdo eden moški, pa gda je vido, ka ona rožni venec moli, bi se rad z nje norca brau pa ji etak prav: »Leko se zravan iz Lurda pelate?«

Ona pa: »Ja, gospaud.«

Of pa: »Te ste pa tam gvūšno vidli čūdne stvari?«

Ona pa: »Vidla sam, vidla.«

Of pa: »Mogoče ste vidli celou Marijo?«

Ona pa: »Buma, vidla sam Marijo. Pa nej samo njau, liki ešče Jozeфа pa maloga Jezusa v bet-

lehemski štalici. Samo somara (osla) nej bilau tam, toga zdaj vidim.«

Rejšo se ga je

Gustek je etognauk v Varašibio pa se je že fejest paščo, zatok ka je cajt nikak tazaodo. Kak je etak stapo, je vido, ka prauto njema de njegvi padaš Vili. Se je že naprej bojo zatok, ka Vili sploj dosta loboče, nej se ga mogoče rejšiti. Tak je bilau. Če je Gustek vsebole gučo, ka se pašči, Vili je vseveč loboto. zdaj je Gusteki nika napamet prišlo, pa je etak pravo Vilini: »Vili, ka ti misliš, če se srečata dva, eden čeden pa eden norlavi, steri de prva odišo?«

Vili pa: »Po mojem čeden.«

Gustek pa zdaj: »Te pa z Bogom!«

I. Barber

Porabje

ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM

Izhaja vsak drugi četrtak

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič

Naslov uredništva:
H-9970 Monošter,
Gördonyi G. ul. 1,
p.p. 77,
tel.: 94/380-767
e-mail:
porabje@mail.datanet.hu
ISSN 1218-7062.

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Časopis izhaja z denarno pomočjo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Javnega sklada za narodne in etnične manjšine na Madžarskem.